

Критика, відгуки, огляди

УДК 821.1652.–09

ББК 83.3 (4 Укр) 1

СУЧАСНА ТЕАТРАЛЬНА ШЕВЧЕНКІАНА (образ Кобзаря в опері “Шлях Тараса”)

Г. В. Олексюк

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
кафедра театрального і хореографічного мистецтва;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Сахарова, 52*

До 200-літнього ювілею нашого геніального Кобзаря колектив Донецької «Донбас Опері» здійснив постановку музичної вистави «Шлях Тараса» композитора Олександра Рудянського. Без перебільшення, це стало визначною культурно-національного подією не тільки у гірничому краї, а й в усій Україні. Творці опери, зосібна диригент і режисер Тарас Микитка, залучили до неї не лише співаків місцевої опери, а й студентів Донецької музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, учнів Донецької обласної спеціалізованої музичної школи. Автори лібрето Віталій Юрченко та Віталія Рева разом із Олександром Рудянським зуміли розкрити музично-словесну поліфонію твору «Шлях Тараса», який, до речі, чекав цієї миті майже два десятиліття. Безперечно, головне місце тут займає режисер-постановник і диригент опери, адже втілення сучасної опери (я маю на увазі за музичним матеріалом, а не за сюжетом) – це важке надзавдання, яке не кожному колективу під силу. І те, що постановники зреалізувати цю ідею на сцені Донецького театру, – це творчий подвиг. Геній Тараса Шевченка, безперечно, того вартий.

Якщо ж аналізувати цей твір, то можна спочатку зауважити, що в сюжетній лінії опери закладено величезну філософію дум і переживань за долю України. На цьому тлі музика складна, оркестр дещо переобтяжено (особливо духовна група), але вона звучить як своєрідне звернення до нащадків. Тож у першій картині перед нами постає молодий, красивий та енергійний Тарас Шевченко (Сергій Дубницький). Він чує як сліпий Кобзар Остап Вересай виконує думу поета. Вокальну партію Остапа добре виконав студент IV курсу Ігор Руденко. У взаємодії з Уля-

ною, племінницею і своїм поводитирем (солісткою Донецької обласної філармонії Тетяною Гуртовенко, яка володіє красивим тембром високого сопрано), вони представили лінію народу Кобзаря, який проповідує поезії та пісні Тараса Шевченка. Разом із складними симфонічними і вокальними фрагментами в опері є ліричні та ігрові сценки, дивовижний дитячий хор (вокальна група хору Cantus – спеціалізованої музичної школи для обдарованих дітей під управлінням Ганни Сіраш). До речі, в опері також задіяні студенти музичної академії. Так, у другій картині – помешкання Миколи Гулака, де зібралися члени Кирило-Мефодіївського братства – кожен зі студентів академії (вокальної і хорової кафедри) гідно показував свій співочий голос і зробив сценічний внесок до вистави.

Один із найвдаліших, на мою думку, фрагментів опери – це пісня Забаржади у виконанні солістки “Донбас Опері” Ганни Усової в другій дії, коли Шевченко вже знаходиться на засланні в оренбурзькому гарнізоні. Її голос – як дзюркотливий струмочок, а східний колорит пластики, легке кокетування у поєднанні з величезною відданістю і любов’ю до Тараса залишають у пам’яті саме цю виконавицю. Також вражає дует Забаржади та Шевченка. У другій дії партію Шевченка виконує інший артист – Анатолій Воронін. У цьому дуеті співак відчув свій рідний шлях – української ліричної пісні. Тембр голосу звучить красиво і хвилююче. Сама сцена дозволяє висловити всю гаму почуттів. Композитор, режисер, солісти – всі єдині в цій гармонії.

Окремо варто говорити про хорові сцени й епізоди опери «Шлях Тараса». Вони здебільшого збудовані на контрасті: ігрові, ліричні, драматичні. Хор звучить інтонаційно чисто. Це дуже важливо, враховуючи, що співають студенти (диригентсько-хорового та вокального відділень). За специфікою це різна подача звуку. Ось тут потрібні професіонали: концертмейстери (головний концертмейстер – Інна Максудова), хормейстери. Безумовно, це величезна праця керівника хору Аліме Мурзаєвої, проте головний цензор – це, звичайно ж, Тарас Микитка.

Однією із найцікавіших сцен вистави є хор «Думи мої, думи...» – заповітна молитва. Ідеальне виконання хору, режисерське рішення, поступове запалення свічок, блакитне світло, що розсіюється у просторі, і Тарас Шевченко, що йде між знайомими обличчями парубків та дівчат, які на сцені стоять так близько і знаходяться так далеко, – в рідній Україні. І лише його думи дозволяють наблизитися душею і помислами до найпотаємнішого, до його поетично-художнього світу, такого вражаючого і розмаїтого своїми образами, мотивами, історіософією тощо.

Маючи досвід диригента і режисера, Тарас Микитка з різних позицій вибудовував звучання хорових груп і солістів, враховуючи сценічне розміщення й режисуру всіх хорових сцен. Так, наприклад, хор «Реве та стогне...» виходить із залу, розташовується біля порталів і на-

горі, на балконі. Цю потужність звучання підкреслює і відеоряд, де показано картини бурхливого Дніпра. Сильна річка – віддзеркалення всієї потужності держави, вільної України. Вважаю, що філософський та естетичний вплив у цих сценах і в опері в цілому беззаперечний. Його пояснює система відеозасобів, що цілком по-сучасному поглиблює оперний твір «Шлях Тараса» Олександра Рудянського. Варто зазначити, автором і режисером відеосупроводу до вистави «Шлях Тараса» є Мирослав Бабуков. Це по-справжньому високопрофесійна робота. Відеоекран упродовж усього спектаклю дуже допомагає своєю художністю, філософією, сучасною мовою бачення, барвистістю, різноманітністю подачі матеріалу, починаючи від побутових сенок: хатинки, соняшники, українська природа. Ось Дніпро – бурхливий та могутній, як повсталий народ, хмари, що плывуть угорі, й шлях, який нестримно біжить, наче роки важкого життя нашого Кобзаря, що вже минули.

В одній із останніх картин опери перед глядачами постає обличчя Мадонни (Шевченко хоче покінчити з життям) – мольберт зі свічкою і поява примари його коханої Оксани підсилюють загальне враження. Коли ж на відеоекрані з'являється Мадонна з немовлям, Тарас стає на коліна перед образом зі словами: “О, Пресвята, Пречистая, забери мою багатостраждальну душу...”. Це остання молитва вмираючого. У такі моменти відчуваєш усю силу оперного мистецтва й перемогу духовної гармонії.

Цікавою режисерською знахідкою вистави «Шлях Тараса» є введення до її структури енергійного, спрямованого у майбутнє, і зрілого, нескореного, образу головного персонажа. Два різних Тараси – два актори. Одразу ж зазначу, що диригентське і режисерське вирішення музичного і сценічного образу двох виконавців Тараса Шевченка було правильним і цілком виправданим. Молодий Шевченко (Сергій Дубницький) володіє ліричним баритоном, він музичний, з гарною зовнішністю та сценічним досвідом роботи в оперному театрі. Окрім вокального матеріалу партії, у ній багато речитативу на тлі звучання оркестру. Це ускладнює завдання співака: доводиться підлаштовувати свій голос під певну тональність. І до того потрібно вкластися у музичний матеріал. Вважаю, що Сергій Дубницький чудово впорався з цим завданням.

Остання сцена вистави трохи переобтяжена звучанням оркестру і складністю музичного викладу. В опері, за будь-якого розкладу, головним залишається співак – його голос. Анатолій Воронін володіє справжнім драматичним баритоном, який має величезний досвід роботи у філармонії і на оперній сцені. Співак вільно справляється з високою теситурою і повною мірою розкриває образ зрілого Шевченка.

Постановка опери «Шлях Тараса» стала одним із найяскравіших символів пам'яті 200-річчя Великого Кобзаря – світоча української та світової культури. Дуже хочеться, щоб на цю постановку звернули ува-

гу не тільки діячі культури, але й наші політики, оскільки генії та пророки не вмирають, а безсмертно несуть місію духовного процвітання. Наприкінці опери чується гул дзвонів. Різниця передзвонів говорить нам про те, що закінчився земний, такий непростий і багатообразний, шлях Кобзаря і відкрився новий – нескінчений.

Стаття надійшла до редакційної колегії 06.03.2014 р.

*Рекомендовано до друку докт. мистецтвознавства **Крулем П.Ф.**,
професором **Фіцалович Х.П.***